

De ondersteuning van asielzoekers en statushouders richting financiële (zelf)redzaamheid - Checklist

Checklist

Hieronder presenteren we een Checklist ‘Een betere aansluiting van het aanbod financiële (zelf)redzaamheid op de leefwereld van asielzoekers en statushouders’ voor COA, gemeenten, samenwerkingspartners en organisaties in het reguliere sociale domein.

Asielzoekers en statushouders worden vanuit de opvang, of de Wet Inburgering 2021 op verschillende manieren ondersteund bij het financieel (zelf)redzaam worden in Nederland. Uit ons onderzoek komt naar voren dat het aanbod nog niet altijd goed aansluit op de leefwereld van asielzoekers en statushouders. We hebben deze zogenoemde ‘gaten’ tussen het aanbod en de vraag als uitgangspunt voor het opstellen van deze checklist genomen. Met deze checklist kunnen partijen op een makkelijke manier in beeld brengen of zij rekening houden met specifieke aandachtspunten (met als optie om een van de drie antwoorden te geven ‘ja, we werken eraan of nee’).

De checklist onderscheidt de volgende drie fasen (1) asielaanvraag en verblijf azc (2) verhuizing naar de gemeente en start inburgering en (3) inburgering en einde van de inburgering. Per fase zijn in de praktijk verschillende partijen aan zet, dit maakt dat de checklist ook per fase los is in te vullen door de partijen die in die fase aan zet zijn. Op basis van de ingevulde checklist kunnen partijen met elkaar in gesprek gaan, denk bijvoorbeeld aan gemeenten die een groot deel van de begeleiding en ondersteuning aan samenwerkingspartners uitbesteden.

Deze checklist is geredeneerd vanuit het aanbod, niet vanuit het perspectief van individuele statushouders. Hierbij willen we benadrukken dat ook in ons onderzoek naar voren komt hoe divers de doelgroep van asielzoekers en statushouders is. Dit maakt dat het essentieel is om bij het aanbod rekening het houden met de asielzoeker en statushouder in kwestie (analfabeet, hoogopgeleid etc.). In de begeleiding naar financiële (zelf)redzaamheid is het van belang om bij het in te zetten aanbod goed zicht te hebben op iemands basisvaardigheden (bijvoorbeeld in hoeverre iemand de Nederlandse taal machtig is en in hoeverre iemand over digitale vaardigheden beschikt).

Checklist: Een betere aansluiting van het aanbod financiële (zelf)redzaamheid op de leefwereld van asielzoekers en statushouders

		Ja	We werken eraan	Nee
FASE 1 Asielaanvraag en verblijf in het azc	Betrokken partijen: COA en gemeenten			
Voorinburgering en vroege start	Is er voldoende voorinburgeringsaanbod beschikbaar?			
	Is er aanbod na de voorinburgering indien statushouders nog langer in het azc verblijven?			
Vrijwilligerswerk en/of betaald werk	Wordt er een REBA-gesprek gehouden (met informatie over betaald werk en de consequenties daarvan bv. het verrekenen van je inkomen voor de kosten van de opvang), is deze informatie goed begrepen en vindt er een vlotte opvolging plaats (dat alles goed wordt nagerekend)?			
Vorbereiding op de verhuizing	Is er een voorbereiding op de verhuizing en wat daar allemaal bij komt kijken? (bv. wat er bij de inrichting van een woning komt kijken en welke voorzieningen hiervoor beschikbaar zijn, maar ook het betalen van de vaste lasten, toeslagen en het betalen van belasting).			
FASE 2 Verhuizing naar de gemeente en start inburgering	Betrokken partijen: Gemeenten en samenwerkingspartners bij het ontzorgen en de maatschappelijke begeleiding.			
Overdracht van COA naar gemeente	Heeft de klantmanager van de gemeente het initiatief genomen om een driegesprek (met de casemanager van COA) te organiseren om gezamenlijk de ondersteuningsbehoefte bij het (financieel) zelfredzaam worden in beeld te brengen?			
Financieel ontzorgen (eerste zes maanden vanaf recht op een bijstandsuitkering)	Is aan de statushouder uitgelegd wat het financieel ontzorgen inhoudt (wat er gebeurt met de rekeningen), wie wat doet, wat er van hem/haar verwacht wordt en is gecheckt of de informatie begrepen is?			
	Wordt er gebruik gemaakt van een instrument om financiële (zelf)redzaamheid (periodiek) te meten om zicht te krijgen op de basisvaardigheden etc.? (bv. checklist Eurowijzer, checklist Nibud of d.m.v. een eigen ontwikkelde checklist)			
	Is er parallel aan het proces van het financieel ontzorgen aandacht voor het stimuleren van de financiële (zelf)redzaamheid van statushouders? (bv. uitleggen dat het overgebleven geld van belang is om in het eigen levensonderhoud te voorzien, samen met de statushouder de lasten te betalen, aan de slag te gaan met het maken van budgetoverzichten etc. zodat ze ook meer grip krijgen op hun financiën)			

		Ja	We werken er aan	Nee
Maatschappelijke begeleiding	Vindt er een goede afstemming plaats tussen het financieel ontzorgen en de opvolging ervan via de maatschappelijke begeleiding?			
	Wordt er in de maatschappelijke begeleiding zo veel mogelijk samen met de statushouder gedaan, en wordt er gecheckt of de financiële stappen die samen zijn genomen, goed zijn begrepen?			
FASE 3 Inburgering en afronding van de inburgering	Betrokken partijen: Gemeenten en samenwerkingspartners inburgering en brede sociale domein			
Inburgering	Wordt binnen het Persoonlijk Plan Inburgering en Participatie (PIP) vastgelegd aan welke op financiële (zelf)redzaamheid gerichte inburgeringsactiviteiten de statushouder gaat deelnemen?			
	Is er in de voortgangsgesprekken aandacht voor het bespreken van financiële vragen/vraagstukken en problemen en word en deze ook gemonitord?			
	Wordt er gebruik gemaakt van rolmodellen, sleutelpersonen en/of ervaringsdeskundigen die het thema financiële zelfredzaamheid onder de aandacht kunnen brengen?			
Brede ondersteuning	Is in beeld gebracht naar welke reguliere formele en informele organisaties statushouders met vragen over geldzaken kunnen worden verwezen (sociale kaart)?			
	Is de statushouder ook voldoende geïnformeerd over de sociale kaart?			
	Is met de statushouder gesproken over vraagstukken zoals informele schulden of geld overmaken naar familie in het buitenland?			
Einde aanbod ondersteuning financiële (zelf)redzaamheid vanuit de inburgering.	Is er begeleiding geboden tijdens de overgangsfase van ontzorgen naar zelfstandig financieel beheer?			
	Wordt er een bewuste afweging gemaakt welk aanbod geschikt is voor de statushouder o.b.v. zijn mate van financiële (zelf)redzaamheid? (bv. spreekuur voor statushouders, in budgetbeheer of richting het reguliere aanbod voor inwoners met financiële vragen/geldzorgen/schulden)			
	Is de statushouder na het stoppen van de gespecialiseerde ondersteuning en hulp vanuit de inburgering geïnformeerd over welke informatie, ondersteuning en hulp er in de gemeente beschikbaar is voor hulpvragen (bv. wegwijs gemaakt of op de hoogte van de sociale kaart)?			
	Vindt er na de beëindiging van de ondersteuning financiële (zelf)redzaamheid vanuit de inburgering. een 'warme' overdracht plaats naar organisaties (bv. schuldhulpverlening, jongerenwerk etc.)?			

COLOFON

Opdrachtgever	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Auteurs	Drs. M. de Gruijter Dr. M.W.A. Odekerken Dr. T.A. Kool R. Yohannes, MSc Drs. F.Z. Acherrat M. Schrooten
M.m.v.	
Afbeelding	Eliza Alves, Canva
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Giessenplein 59-C 3522 KE Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, juni 2025

ISBN: 978-94-6409-372-8

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.
Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.
Partial reproduction of the text is allowed, on the condition that the source is mentioned.

Het gebruik van dit rapport staat iedereen vrij. Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend. In dit rapport wordt verwezen naar verschillende interventies. Dit overzicht van interventies is niet uitputtend. Bovendien zijn niet alle interventies geëvalueerd. Het overzicht van interventies dient daarom vooral ter inspiratie voor de aanpak van lokaal beleid ter preventie van radicalisering en ongewenste polarisatie. In de rapportage wordt verwezen naar webpagina's. Deze kunnen in de loop van de tijd veranderen.